

Joan Castells i Boronat i els seus germans. Els orígens d'un llinatge de l'alta burgesia industrial igualadina

Conxa Castells i Catasús

La ciutat d'Igualada ha estat una població important en l'arrencada i en el posterior desenvolupament de la industrialització catalana i espanyola.¹ Tenim constància que molts igualadins van estar relacionats amb activitats industrials i amb projectes empresarials de gran envergadura desenvolupats a la mateixa ciutat i també a d'altres indrets del país. Qui eren aquests personatges? En coneixem alguns, en sabem poques coses d'altres. En el curs del segle XVIII, els Torelló, els Borrull... van tenir un paper rellevant en la indústria tradicional de la llana.² A la primera meitat del segle XIX s'enregistrà

1. L'espectacular creixement demogràfic d'Igualada —relacionat amb la intensa expansió manufacturera de la vila al llarg del segle XVIII i de la primera meitat del XIX— ja fou posat de manifest per Jaume Vivens i Vives i Montserrat Llorens (*Industrials i polítics del segle XIX*. Barcelona, Vicens-Vives, 1958, p. 25). Posteriorment, Jordi Nadal (*El fracaso de la revolución industrial en España, 1814-1913*. Barcelona, Ariel, 1975, p. 198) establí que el 1850 el nombre de fusos de la filatura cotonera anoienca representava el 13,30% del total català. Pel que fa a la importància relativa de la indústria cotonera igualadina a mitjan segle XIX, vegeu també: TORRAS I RIBÉ, Josep M.: «Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat (Contribució a l'estudi de la relació entre infraestructura econòmica i transformacions industrials)», *Miscellanea Aqualatensis 2*. Igualada, CECI, 1974, p. 179-181, i VIVES Y VICH, Pedro: *Igualada. Ojeada a su pasado y a su presente, y visión de su porvenir*. [s.a.], Tobella, 1926, p. 6-14.
2. En relació amb el desenvolupament de la indústria tèxtil llanera igualadina durant el segle XVIII, cf. els estudis de: TORRAS I ELIAS, Jaume: «Especialización agrícola e industria rural en Cataluña en el siglo XVIII», *Revista de Historia Económica*, núm. 3

l'emigració de famílies (com ara els Muntadas, els Tous...)³ i de personatges (com per exemple Macià Vila)⁴ que van tenir un paper molt rellevant en la formació de la Catalunya industrial. Tanmateix, a la Igualada de mitjan Vuitcents existia una burgesia industrial plenament consolidada, que mostrà un notable dinamisme fins al moment de la ruptura que significà la profunda crisi industrial que patí la població durant la segona meitat d'aquest segle.⁵

El *Estado de las fábricas...* ens ofereix una informació àmplia sobre la capacitat productiva i l'ocupació generada per les fàbriques d'Igualada de l'any 1845, i sobre la identitat de la burgesia tèxtil local de l'època. En aquest informe estadístic destaquen —per la magnitud del volum de la producció— els establiments de Joan Cendra, Gabriel Castells, Josep Galceran, Ramon Castells, Ramon Godó, Oleguer Godó, Jordi Vives, Vicenç Torres, Isidre Borràs, Isidre Fàbregas, Josep A. Bas, entre d'al-

---

(1984), p. 113-127; «Fabricants sense fàbrica. Estudi d'una empresa llanera d'Igualada (1726-1765)», *Recerques*, núm. 19 (1987), p. 145-160; i «Redes comerciales y auge textil en la España del siglo XVIII», *Mercados y manufacturas en Europa*. Barcelona, Crítica, 1995, p. 111-132. Vegeu també: TORRAS I RIBÉ, Josep M.: *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII. Els «qüestionaris» de Francisco de Zamora*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, p. 198-212; MERCADER, Joan; TORRAS, Josep M.: *Assaig sobre les oligarquies locals d'Igualada en el segle XVIII*. Igualada, CECI, 1970, p. 25-26; i RIBA I ORTÍNEZ, Josep: *La indústria tèxtil igualadina. Història d'un gremi*. Igualada, CECI, 1958.

3. Sobre els Muntadas, cf. CABANA, Francesc: *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya. Cotoners. 2*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1993, p. 83-113, i GUTIÉRREZ I MEDINA, Maria Lluïsa: *La España Industrial, 1847-1853. Un model d'innovació tecnològica*. Barcelona, Associació-Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya, 1997, p. 71-75 i passim; i sobre els Tous, vegeu: DEL CASTILLO, Alberto: *La Maquinista Terrestre i Marítima, personaje histórico (1855-1955)*. Barcelona, Seix y Barral Hnos., 1955, i CABANA, Francesc: *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya. Metal·lúrgics i químics. 1*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1992, p. 62-87.
4. BENAVENT DE BARBERÀ, Pere; VILA MATEU, Macià: *Esbós biogràfic d'un pròcer industrial progressista del Reus de mitjan segle XIX*. Reus, Asociación de Estudios Reusenses, 1966; CABANA: *Fàbriques i empresaris... Cotoners...*, p. 114-122; PASCUAL, P.; ESTRADA, G.; FARRERAS, A.: *Macià Vila i el «vapor cremat»*. Vic, Eumo, 2004.
5. Pel que fa a l'esmentada crisi, cf. MERCADER, Joan: *La ciutat d'Igualada*. Barcelona, Barcino, 1953, p. 70-72, i TORRAS: «Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat...», p. 182-187. Vegeu també: SERRA I CONSTANSÓ, Joan: *Mig segle de vida igualadina... Igualada*, Ateneu Igualadí, 1978, p. 35-40 (la primera edició d'aquesta obra es publicà el 1924).

tres.⁶ Molts dels integrants del segment més elevat dels fabricants igualadins estaven relacionats per lligams familiars. En aquest estudi tractarem, precisament, d'establir els orígens d'una de les nissagues més importants de la burgesia local de l'època: ens referim a la família Castells. Entre els grans fabricants de la Igualada de mitjan segle XIX sobresurt la figura de Ramon Castells —a la qual la historiografia local no li ha dedicat l'atenció que es mereix—, que va ser el més destacat comerciant, industrial i propietari igualadí durant el segon terç del segle XIX.⁷ De la seva densa trajectòria empresarial destaca el fet d'haver estat promotor i principal accionista de la companyia Fabril Igualadina: una de les primeres i de les més importants fàbriques de vapor de Catalunya.⁸ En el pla polític, el 1836 —en la crítica i decisiva conjuntura de la Revolució liberal— va ser elegit per presidir el primer Ajuntament constitucional de la vila, càrrec que exercí durant un període curt. Les realitzacions d'aquest personatge —exponent paradigmàtic de la burgesia industrial decimonònica— tenen les arrels en els anys d'aprenentatge al costat del seu pare. Per tant, per entendre millor la història econòmica i industrial igualadina és imprescindible establir els orígens d'aquesta família, precisar les branques en què s'anà ramificant i conèixer el procés de la seva consolidació dins el grup dels grans fabricants de la població.

ELS GERMANS CASTELLS: UNA NISSAGA D'ORIGEN VALLENC

Els Castells, que formaven part de l'elit de la burgesia industrial igualadina de mitjan segle XIX, provenen d'un tronc familiar comú originari de la vila de Valls. Jaume Joan Castells —nascut a Valls pels voltants de 1720, sastre d'ofici— es casà amb Maria Boronat, també de Valls i nascuda al 1723. Rafael, hereu d'aquest matrimoni, també exercí de sastre a la capital de l'Alt Camp, igual que un altre germà: Jaume. En canvi, tres fills cabalers de Jaume Joan i Maria s'establiren a Igualada, localitat caracteritzada llavors per una gran puixança de la manufactura tèxtil. Es

6. PASCUAL I DOMÈNECH, Pere: *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 1. Liberalisme, conservadorisme i canvi econòmic i social (1820-1930)*. Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 2000, p. 67.

7. *Ibidem*, p. 133-134 i 170-208.

8. *Ibidem*, p. 62-68, i PASCUAL, P.; PUIG, M.; RIBA, J.; TÉRMENS, M; MESTRE, J.V.: «La Igualadina: una empresa rellevant en la història de la industrialització catalana», *Y llatina*, núm. 1 (1996), p. 1-5.

tracta de Joan, Gabriel i Josep Castells i Boronat, els quals donaren lloc a les diferents branques dels Castells, que tingueren un paper molt rellevant en el creixement industrial igualadí del segle XIX (vegeu l'apèndix 1).⁹ En principi, tots tres van exercir l'ofici de perxer i, posteriorment, es convertiren en fabricants de faixes.

Les dades contingudes en els llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria d'Igualada han permès elaborar la genealogia d'aquesta família i la seva divisió en diferents branques. Joan Castells i Boronat es casà (el 10 d'octubre de 1772) amb la també val·lenca Maria Àngela Pie i Llorç; aquest matrimoni resultà molt prolífic: va tenir dotze fills, però només sis van superar la pubertat (vegeu l'apèndix 2). En la família Castells-Pie sobresortí l'hereu, Ramon Castells i Pie. Aquest es casà amb Maria Anna Planas, amb qui només va tenir dos fills: un nen, que va morir en néixer, i una nena, Maria Àngela.¹⁰ La noia es casà, després, amb Miquel Catarineu i Pallarolas, matrimoni que donà lloc a la nissaga igualadina dels Catarineu.¹¹

Els altres fills de Joan Castells que van arribar a la majoria d'edat van ser: Magdalena, que es casà amb Bonaventura Domingo; Engràcia, que ho féu amb Josep Bas; Maria Àngela, amb Ramon Cendra; Joana, amb Ramon Ribera i, després, amb Pere Fàbregas; i Maria Teresa, amb Pere Miralpeix. Un dels fills dels cònjuges Ramon Cendra i Maria Àngela Castells —i, per tant, nebot de Ramon Castells— va ser Joan Cendra i Castells. En el curs de la Revolució liberal, esdevingué sotstinent d'una companyia de la Milícia Nacional igualadina. El 1845, posseïa una important fàbrica cotonera a Igualada. Recolzà el seu oncle en la formació de la Cia. Fabril Igualadina i, posteriorment, també va participar en la transformació d'aquesta empresa en la societat anònima Igualadina Cotonera. La seva trajectòria empresarial va ser llarga i poc afortunada

9. Cf. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT), Fons Arxius Parroquials, Llibre d'òbits 1776-1779..., Llibre de baptismes 1746-1757..., Llibre matrimonis 1749-1768... i Llibre de matrimonis 1769-1788..., relatius a la parròquia de Sant Joan Baptista de Valls.

10. Arxiu Parroquial d'Igualada (API), Libro de Matrimonios años de 1796 a 1819, fol. 128v, Libro de Bautismos de Octubre de 1801 a Agosto de 1816, fol. 101r i 173r, Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 á Agosto 1821, fol. 58v. La mare, Maria Anna, degué tenir un part difícil i una salut precària, atès que va redactar testament el 7 d'abril de 1807, pocs dies després del naixement de la filla (AHCI, Fons Notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 7 d'abril de 1807, fol. 45v-46v).

11. PASCUAL: *Els Torelló...*, p. 170-208.

—a causa, en gran part, per la profunda crisi fabril que patí la ciutat durant la segona meitat del Vuit-cents—, atès que morí endeutat, el 1888.¹²

El segon d'aquests germans vallencs establerts a Igualada a l'últim quart del segle XVIII, Gabriel Castells i Boronat, exercí, també, l'ofici de perxer i el de fabricant de faixes. Es casà (el 24 de novembre de 1774) amb la igualadina Magdalena Camps. El matrimoni tingué vuit fills, però dos van morir a la infantesa (vegeu l'apèndix 3). Tenim constància que els altres es van casar a Igualada: Magdalena ho féu amb Antoni Reixachs; Gabriel, amb Dorotea Comas; Josep, amb Rafela Mas; Antoni, amb Margarida Dalmases —i en segones núpcies amb Josefa Martí—; i Maria Josefa, amb Salvador Torras, primer, i amb Joaquim Bas, després. En la nissaga dels Castells-Camps destacaren els descendents de l'hereu, Gabriel, dedicat, com el seu pare, als oficis de perxer i fabricant de faixes. Els fills del matrimoni entre Gabriel Castells i Dorotea Comas esdevingueren destacats fabricants i industrials que desenvoluparen l'activitat a Igualada i a Barcelona. Francesc d'Assís Castells Comas va ser un dels industrials més importants de la Igualada del segon terç del segle XIX. El 1861, la seva empresa comptava amb 2.160 fusos i 86 telers i ocupava 228 treballadors; rivalitzava, quant a dimensions, amb l'establiment del seu parent Ramon Castells. La seva posició li va permetre exercir una notable influència en la vida política de la vila.¹³ Els germans Francesc d'Assís, Gabriel, Narcís i Salvador Castells i Comas participaren en la formació de societats durant el segon terç del segle XIX, fora de la vila nadiua.¹⁴ Concretament, Francesc d'Assís, Gabriel i Salvador, juntament amb els seus nebots Josep, Domènec i Jaume Castells i Mas —fills del seu germà Josep, casat el 1801 amb Rafela Mas Moret—, van fundar, el 1854, la

12. *Ibidem*, p. 131 i 339-343.

13. Francesc d'Assís Castells i Comas es casà amb Rosa Reixachs. Van ser els pares de les germanes Castells, el llegat de les quals va permetre la construcció de l'Asil del Sant Crist, d'Igualada.

14. Tal vegada, l'actuació més rellevant va ser la de Narcís Castells i Comas, que esdevingué accionista destacat de dues de les grans companyies ferroviàries catalanes: la dels Camins de Ferro de Barcelona a França i la dels Ferrocarrils de Tarragona a Martorell i Barcelona, i membre del consell d'administració d'aquesta darrera societat [cf. PASCUAL I DOMÈNECH, Pere: *Los caminos de la era industrial. La construcción y financiación de la Red Catalana de Ferrocarriles (1843-1898)*. Barcelona, Edicions Universitat de Barcelona-Fundación de los Ferrocarriles Españoles, 1999, p. 362].

societat Castells i Cia., que tenia per objecte l'explotació d'una filatura de cotó moguda a vapor i localitzada al carrer de la Riereta, de Barcelona.¹⁵

Per últim, el tercer d'aquests germans, Josep Castells i Boronat, va contreure matrimoni (el 8 de febrer de 1785) amb la igualadina Maria Amigó; van tenir nou fills, algun dels quals (com per exemple Antònia) morí a la infantesa (vegeu l'apèndix 4). Els fills de la branca Castells-Amigó que van arribar a la majoria d'edat es van casar a Igualada: Joan ho féu amb Josefa Oller; Maria Anna, amb Joan Tarrida; Bartomeu, amb Teresa Ribera; Josep Anton, amb Antònia Solà; Maria Antònia, amb Ramon Mestra...

L'ESTABLIMENT DE LA FAMÍLIA AL RAVAL DE SANT AGUSTÍ

El primer d'aquests germans s'establí a Igualada; probablement, al final de 1772 o al començament de 1773, atès que tenim constància que Joan Castells es casà, a Valls, amb Maria Àngela Pie l'octubre de 1772 i que el primer fill d'aquest matrimoni va néixer a Igualada l'abril de 1773. En aquestes dates, els pares del nuvi ja havien mort. El seu germà gran i hereu, Rafael, s'encarregà de satisfer-li els drets de la llegítima paterna i materna. La donació va consistir en 150 lliures i «de altra part la roba següent quatre llansols ço és dos lo dit Rafael Castells y los altres dos Jaume Castells sastre de dita vila son germà y sis camisas ab mànega de tela».¹⁶ D'altra banda, la seva àvia Àngela —vídua de Miquel Castells, sastre— li lliurà «per lo molt amor y bona voluntat que té y aporta al dit Joan són nét» altres 25 lliures. La núvia va rebre un dot de 200 lliures, part en diners i part en roba sense estrenar. Tot i això, la seva relació amb Igualada és anterior, ja que ens consta l'existència d'un efecte (un «vale») datat el 15 de setembre de 1770, que posa de manifest que Joan Castells mantenia alguna mena de relació comercial amb Agustí Bisbal, de Vilanova del Camí.¹⁷

Al cap d'uns anys de la seva arribada a Igualada, els nouvinguts (Joan Castells i el seu germà Gabriel) es van establir al raval de Sant

15. PASCUAL: *Els Torelló...*, p. 148.

16. Arxiu Històric Comarcal de Valls (AHCV), notari Bonaventura Cerveró, Valls, 21 de març de 1772, fol. 83v-85v.

17. Arxiu Històric Comarcal d'Igualada (AHCI), Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 29 d'abril de 1785, «Isabel Bisbal [...]. Contra. Juan Castells...», judici davant la cúria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 2.218.

Agustí. Joan va tenir un destacat protagonisme en el procés d'urbanització del barri. En aquests anys, Igualada enregistrà un ràpid creixement demogràfic —impulsat per la intensa expansió de la manufactura tèxtil a la vila—, el qual estimulà la formació dels ravals del barri de la Soledat, a sol ixent, i de Sant Agustí, a ponent del casc antic: el nucli històric emmurallat. La formació d'aquest darrer barri tingué lloc al llarg de l'últim terç del segle XVIII, atès que segons el *Nuevo Apeo* del cadastre efectuat el 1765 només comptava amb vuit edificis.¹⁸

La vinculació de Joan Castells amb el barri de Sant Agustí té els orígens en l'establiment emfitèutic formalitzat a Barcelona el 4 d'agost de 1780. En el document, Pau Ignasi de Potau i de Dalmases, Ferran, Lladó i Vives, comte de Vallcabra —resident a la ciutat de Barcelona—, considera «que la infrascrita pessa de terra li dóna molt poch profit» i cedeix a Joan Castells i Boronat, perxer de la vila d'Igualada, a perpetuïtat i amb la preceptiva reserva del domini eminent «tota aquella pessa o partida de terra nomenada lo Clos de Sant Agustí campa detinguda, segons los informes, quals li acaban de donar, és a saber de llargària a la part del camí quatre cents vint-y-cinch pams, a la part de solixent dos cents noranta set, y a la de ponent tres-cents vint-y-quatre, o allò més o menos que sia ab todas sas entradas y exidas, drets y pertinèncias de aquella universals, qual dit Señor Comte [...] posseeix en lo terme de dita Vila de Igualada en lo Pla Superior y Lloch dit lo Forn de las Teulas antiguament dividida ab diferents trossos».¹⁹

L'adquiridor es comprometé —com era habitual en els contractes d'establiment— a millorar el bé rebut i a construir-hi cases. El cens es fixà en 42 lliures a pagar anualment el dia de la Mare de Déu d'Agost; en concepte d'entrada es pactà que l'emfiteuta efectuarià el lliurament d'un parell de pollastres. Pel que sembla, Joan Castells no estava, en aquella època, en disposició d'assumir en solitari el pagament de l'expressat cens,

18. TORRAS: *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII...*, p. 244. Sobre la formació del raval de Sant Agustí al llarg del segle XVIII, cf. També: SEGURA, Joan: *Història d'Igualada*. Barcelona, Eugeni Subirana, 1908, vol. II, p. 314-315 (edició facsimil de l'Ateneu Igualadí-SERPPAC de l'any 1978), i MERCADER: *La ciutat d'Igualada*, p. 62-63.

19. Col·legi de Notaris de Barcelona, Arxiu Històric de Protocols (CNBAHP), notari Ignasi Plana i Fontana, Barcelona, 4 d'agost de 1780, fol. 215v-219v. Cal advertir que la llargària de l'expressat camp —segons les dimensions dels solars cedits en subestabliment i dels repartiments efectuats posteriorment— era de 483 pams, en lloc dels 425 que li atribueix aquesta escriptura.

perquè prèviament a la formalització d'aquest contracte, havia pactat amb Francesc Mercader, mestre de cases i amb Joan Pasqual, teixidor de llana, ambdós veïns d'Igualada, que tots tres compartirien els beneficis i les càrregues de l'establiment. Unes setmanes després (el 14 de setembre de 1780), els tres socis d'aquesta operació van signar un document notarial «d'aculliment y associament» en el qual quedaren consignats els pactes que havien establert «de paraula» abans que s'escripturés l'esmentada adquisició.²⁰

Cadascun dels tres adquiridors es reservà una peça de terra d'aquest predi per construir-hi un habitatge per al seu ús particular. Respecte a la part restant, acordaren fragmentar-la i cedir-la en subestabliments amb la finalitat d'obtenir renda dels successius censos. En compliment d'aquest acord, entre el febrer de 1781 i el desembre de 1783, van cedir, en contractes de subestabliment, sis solars contigus localitzats a la part de migdia del camí ral (o carrer de Sant Agustí), que en conjunt tenien una llargària de 225 pams (vegeu el Gràfic 1). Els censataris eren: Francesc Comas, teixidor de llana;²¹ Francesc Güell, corder;²² Joan Morera, llogater de mules i pagès;²³ Ramon Riba, pagès;²⁴ i Jaume Aguilera, carreter, que adquirí dos solars.²⁵ En tots aquests contractes s'establí que el cens s'hauria de pagar el primer d'agost. L'import total dels censos acreditats pels censalers era de 41,55 lliures a repartir entre tots tres. En els primers subestabliments es pactà el lliurament d'una gallina en concepte d'entrada, i en els darrers, un parell de pollastres. Els establiment quedaren obligats, en tots els casos, a construir una casa igual a la de Joan Castells, la primera edificada en l'esmentat predi. Les condicions d'edificació imposades pels establimentadors van ser idèntiques per a tots els expressats emfiteutes, amb la intenció, a més, d'aconseguir uniformar l'aspecte de les cases encarades a la carretera reial en aquest indret:

no podran trauer a la part de solixent y ponent portal, finestra ni forat algun; [...] y que serà de la obligació de vos [...] lo fabricar a la part de solponent [...] una paret tant prest com sereu requerit de paraula per

20. AHCI, Fons Notarial, notari Vicenç Aulet, Igualada, 14 de setembre de 1780, fol. 418v-421r.

21. *Ibidem*, 8 d'abril de 1781, fol. 142v-143r.

22. *Ibidem*, 9 d'abril de 1781, fol. 150v-153v.

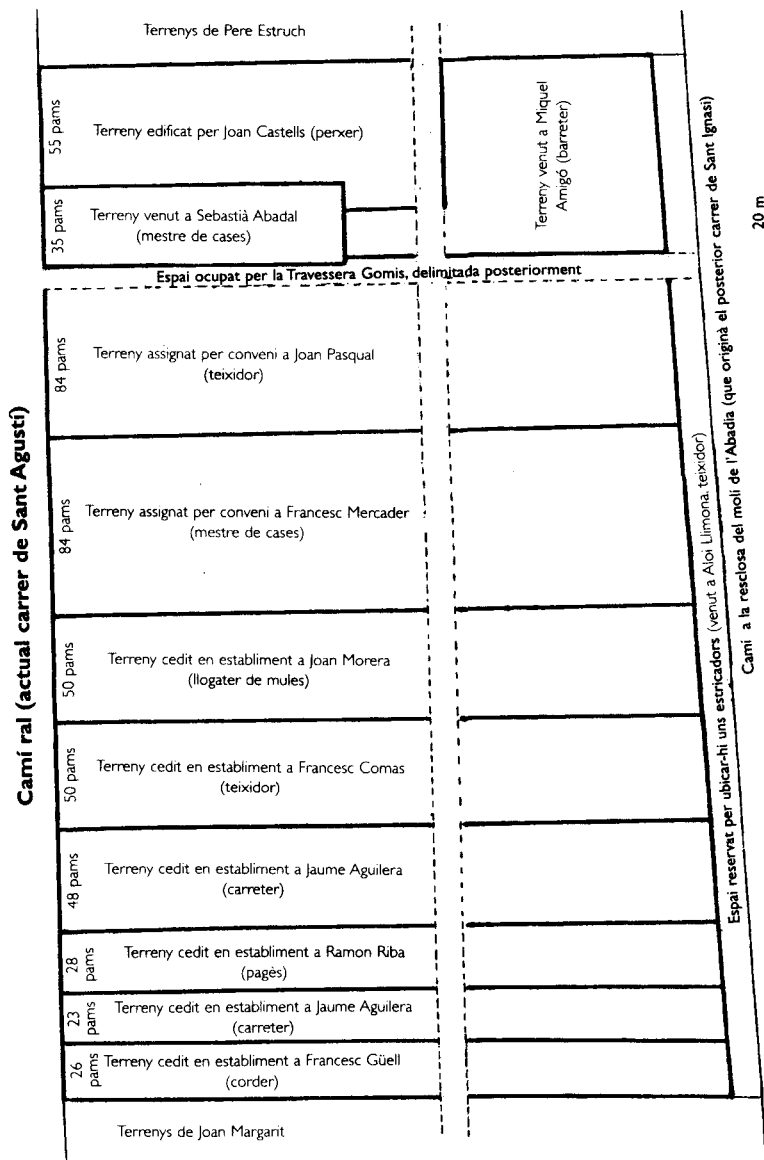
23. *Ibidem*, 20 d'abril de 1781, fol. 146v-149r.

24. *Ibidem*, notari Agustí Viladés, Igualada, 21 de novembre 1781, fol. 207v-208r.

25. *Ibidem*, fol. 205v-206r, i 23 de desembre de 1782, fol. 143v-144r.

Gràfic 1

Interpretació de la distribució del camp que Joan Castells, Francesc Mercader i Joan Pascual van adquirir en establiment al comte de Vallcabra el 1780 i que posteriorment es van repartir, cedir en emfiteusi i vendre, segons es desprèn de les afrontacions consignades en les escriptures notariales

nosaltres y també lo donar encarregament franch a nosaltres en dita paret de solponent com nosaltres vos concedim encarregament franch a la paret de solixent; Que la casa [que] fabricareu deureu posar al igual que la de mi dit Joan Castells, que és la primera fabricada en dita pessa de terra, com y la barbacana de la teulada, que per los cas de no voler fer la casa, fabricareu de la llargària del dit Joan Castells [...] també serà de obligació lo empedrar la afrontació de tremontana tot vostre entoxar sis palms en fora la paret mestre que així bé serà de la vostra obligació dins lo termini de tres mesos pròxims lo haver pujat la paret del carrer o carretera fins lo primer piso y que dins lo termini de dos anys pròxims deurer tenir la casa cuberta.

Les relacions entre Castells i els seus socis aviat van esdevenir conflictives i conduïren a un contenciós del qual s'hagué d'ocupar el metge Josep Padrell —llavors «magnífico bayle de la villa de Igualada y su término»—, motivat per discrepàncies entorn de les edificacions que aixecaven Pasqual i Mercader al costat de la casa de Castells. El procés judicial s'inicià el 8 d'octubre de 1781; és a dir, pocs mesos després de la signatura del pacte d'associació.²⁶ Les desavinences van donar lloc a la formalització d'un pacte de «concòrdia y avinensa», en el qual es van precisar les dimensions dels terrenys que s'havien quedat cadascun dels socis per edificar-hi el seu habitatge. Concretament, arribaren a l'acord que el terreny de Castells tindria una amplada de 90 pams de solixent a ponent, i els de Mercader i de Pasqual, 84 pams, respectivament (vegeu el Gràfic 1). En aquesta concòrdia —que posà fi al contenciós— també es pactà que «del predit terreno Castells deixarà dotze palms a la part de migdia per edificar estricadors de estricar paños y camí, [...] y lo producto resultará en cada un any dels dits estricadors se deurà partir per iguals parts pels tres sobreanomenats interessats».²⁷

El tros de terra que Joan Castells es reservà per edificar l'habitatge familiar anava des de la carretera —o carrer de Sant Agustí— fins al llavors anomenat «camí de resclosa» del molí de l'Abadia, ocupat actualment pel carrer de Sant Ignasi. Les dimensions del predi eren 90 pams

26. *Ibidem*, Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 8 d'octubre de 1781, «Juan Mercader, albañil, y Juan Pasqual, texedor de lana [...]. Contra. Juan Castells...», judici davant la cúria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 2.133.

27. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Vicenç Aulet, Igualada, 13 d'octubre de 1781, fol. 329v-332v.

d'ample i uns 300 pams de llargària. La part posterior d'aquest terreny —que tenia unes dimensions de 82 pams d'ample i 100 pams de llargària i estava localitzada, pel que sembla, entre els actuals carrers de Sant Antoni Maria Claret, de Sant Ignasi i la travessera Gomis— Joan Castells la va vendre, l'11 d'abril de 1781, a Miquel Amigó, segons manifestà «per expedició de mos negocis y socòrrer mas necessitats» (vegeu el Gràfic 1). El preu de venda es fixà en 175 lliures.²⁸ El comprador (barreter d'ofici) va emparentar, poc després, amb el venedor, atès que el febrer de 1785, la seva filla, Maria Amigó, es casà amb Josep Castells, germà de Joan.

En aquest context de «necessitats econòmiques», Castells va vendre «de paraula» a Eloi Llimona, teixidor de llana, una faixa de terra de 12 pams d'amplada que ocupava tota la llargada de la part de migjorn del terreny que adquirí al comte de Vallcabra associat amb Mercader i Pasqual, i que havia pactat amb aquests que quedaria sense edificar i es reservaria per ubicar-hi uns estricadors. L'esmentada transacció ocasionà un judici verbal (celebrat el 20 de setembre de 1782), atès que Llimona demandà Castells per tal que aquest li delimités els dotze pams de terra que li havia venut.²⁹ En aquest acte, Joan Castells va haver d'admetre que l'esmentada faixa de terra no li pertanyia exclusivament, però el batlle (Josep Padrell) considerà que el fet que l'expressat terreny estigués subjecte a la mencionada servitud no impossibilitava que pogués ser objecte de compravenda. Conseqüentment, l'expressada operació s'escripturà el 6 de maig de 1783, i Castells va reconèixer que havia rebut 12 lliures del comprador.³⁰ L'any següent, va vendre un altre tros de terra —que s'havia adjudicat en el repartiment abans esmentat— ubicat a ponent d'on tenia la seva casa. La transacció es formalitzà el 5 de febrer de 1784, i l'adquiridor va ser Sebastià Abadal —mestre de fer carros, natural de Vilamajor—; en l'escriptura es precisa que es tractava d'un «tros de terra campa o pati detinguda de trenta sinch palms de amplària, quant més o menos, y de llargària fins a la pallissa de Miquel Amigó». Es pactà que, en cas que el comprador construís una casa en aquest solar, Castells quedava obligat a tapar les finestres del seu habitatge de la paret que

28. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 11 d'abril de 1781.

29. *Ibidem*, Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 20 de setembre de 1782, «Aloy Llimona, texedor de lana [...]. Contra. Juan Castells...», judici davant la cúria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 2.490.

30. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 6 de maig de 1783, fol. 57v-58r.

limitava amb l'expressat terreny. El preu de venda s'establí en 150 lliures.³¹

Entorn dels terrenys i immobles adquirits per Joan Castells entre els carrers de Sant Agustí i de Sant Ignasi no s'han localitzat noves transaccions fins entrat el segle XIX. El 1817, en una època en què Ramon Castells i Pie —el fill i hereu de Joan Castells— compartia amb el seu pare la gestió dels negocis de la casa, s'enregistrà la permuta amb Anton i Miquel Amigó, pare i fill, fabricants de barrets i comerciants de la vila, d'una pallissa i d'una era, situades a la part de darrere i al costat de la casa pairal dels Castells (que tingué el renom de cal Santjoan) del carrer de Sant Agustí, per dues pallisses grans i una era contigües i localitzades a la partida anomenada Pla Superior, davant dels estricadors del gremi de teixidors de llana de la població. En aquest espai s'aixecaria, després, una part de la fàbrica de faixes de Ramon Castells, que tingué les seves façanes al carrer de Sant Francesc —l'actual carrer de Sant Antoni Maria Claret—, travessera Gomis.³² Per últim, Joan Castells facilità al seu germà Gabriel —resident a Igualada des de feia anys i casat amb Magdalena Camps— la compra d'una casa de dos portals, només coberta i poc obra-da al carrer de Sant Agustí. El 6 d'octubre de 1786, Francesc Comas va vendre l'expressat immoble a Gabriel Castells per la suma de 237 lliures, però el comprador va retenir el pagament de 50 lliures per tal de liquidar un debitori que el seu germà Joan acreditava de Comas des del 1874.³³

L'ASCENS ECONÒMIC DE JOAN CASTELLS

L'abast dels negocis comercials i manufacturers de Joan Castells i Boronat experimentaren una expansió constant durant les últimes dècades del Set-cents i primers anys del Vuit-cents. En el moment del seu establiment a Igualada no disposava, segons tots els indicis, de gaires recursos. Probablement, per aquest motiu, optà per associar-se amb diferents persones per emprendre negocis i activitats. Un bon exemple el tenim en la societat que formà per adquirir, en establiment emfitèutic, els terrenys del barri de Sant Agustí. Però el seu ofici era el de perxer. Els *Cuestionarios*...

31. Ibidem, 15 de febrer de 1784, fol. 21v-22r.

32. PASCUAL: *Els Torelló...*, p. 190 i 316-321.

33. AHCI, Fons Notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 6 d'octubre de 1786, fol. 172v-174v.

relatius al període 1770-1797 contenen informació sobre l'ofici de perxer, i Joan Castells consta com a membre d'aquest gremi. És més, el 1779 era un dels components rellevants d'aquesta corporació, atès que conjuntament amb Jacint Roca —en qualitat de cònsols de l'ofici— s'encarregaren d'aportar les dades sol·licitades per l'Ajuntament sobre la situació dels perxers de la vila.³⁴ Les esmentades enquestes posen de manifest que en aquesta època hi havia, a la vila, entre 7 i 10 fabricants de faixes i passamaners, tres dels quals eren Joan, Gabriel i Josep Castells. La producció de passamaneria i de faixes enregistrà, entre 1770 i 1790, una expansió molt notable: un informe de l'any 1779 consigna l'existència de 18 telers dedicats a aquesta activitat; un altre del 1784 evidencia que el nombre de telers ja era de 50...; el 1788 la producció assolí unes 6.250 peces anuals, i l'expressada especialitat ocupava unes 100 persones.³⁵

En qualitat de mestre de l'expressat ofici, Joan Castells va certificar (l'agost de 1784) que Jaume Vivó, natural de Santa Maria de Miralles, havia efectuat l'aprenentatge de l'ofici al seu taller de manera plenament satisfactòria.³⁶ En canvi, tingué unes relacions turmentoses amb un nebot seu, Miquel Castells i Pinaluba, natural de Valls, que acollí com a aprenent. L'oncle opinava que el noi (que tenia 14 anys) portava una vida poc edificant, i aquest sostenia que aquell el tractava de manera tirànica. En qualsevol cas, Miquel deixà la casa del seu oncle i intentà seguir l'aprenentatge de l'ofici al taller del perxer Antoni Mestre. L'esmentada deserció donà lloc a un judici verbal (celebrat el 1788) que culminà amb una sentència que establí que Miquel havia de tornar a casa de l'oncle i complir els quatre anys d'aprenentatge establerts i que Joan Castells quedava obligat a mantenir-lo i a ensenyar-li l'ofici sense maltractaments.³⁷

34. TORRAS: *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII...*, p. 278, informe sobre la situació econòmica d'Igualada elaborat per l'Ajuntament —amb data de 15 de maig de 1779— a partir de les informacions subministrades pels cònsols dels gremis.

35. *Ibidem*, p. 275, 284 i 354.

36. AHCI, Fons Notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 12 d'agost de 1784, fol. 119v. Malgrat l'evidència que l'ofici de perxer tenia una estructura gremial, cal advertir que ni en l'obra de SEGURA: *Història d'Igualada*, vol. II, p. 114-140, ni en l'article de MOLAS RIBALTA, Pere: «Els gremis d'Igualada a la fi de l'Antic Règim», *Miscel·lanea Aqualatensia 2*. Igualada, CECI, 1974, p. 141-149, consta l'existència d'aquesta corporació.

37. *Ibidem*, Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 17 d'octubre de 1788, «Joan Castells [...]. Contra. Miquel Castells, aprenedís...», judici davant la cúria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 2.450.

Malgrat aquest incident, Miquel Castells s'establí a Igualada, però no va exercir l'ofici de perxer. Ens consta que, anys després, treballava d'indianaire.³⁸

Pel que sembla, Joan Castells era un home de caràcter fort, i la seva trajectòria està plena de conflictes que van derivar en nombrosos contenciosos. Perquè, a més dels litigis judicials esmentats, tenim notícia que es veié involucrat en molts altres. El 1782 va ser demandat per Agustí Santasusana —fabricant de draps i paraire— per insults. La magistratura donà la raó al demandant i condemnà Castells a demanar-li excuses.³⁹ L'inculpat s'hi resistí, però finalment s'arribà a la reconciliació. El 1785 es veié implicat en un altre judici amb Isabel Bisbal, veïna de Vilanova del Camí, per desavinences en la liquidació d'intercanvis comercials realitzats el 1770.⁴⁰ Posteriorment, el 1789 tingué un nou litigi —també per un conflicte de caire comercial— contra Isidre Prats, Baltasar d'Olzinelles (ambdós d'Igualada) i Francesc Estrada, comerciant dels Prats de Rei.⁴¹

Més important va ser el contenciós que el 1792 inicià juntament amb el seu germà Gabriel Castells —tots dos, llavors, fabricants de faixes— contra Jaume Graner, tintorer. L'esmentat litigi el motivà la venda del tint que compartien els germans Castells, Francesc Comes i Joan Ferrer. Els primers sostenien que l'expressada venda s'havia efectuat «a carta de gràcia», i Graner entenia que havia comprat el tint a perpetuïtat. Les diligències foren llargues, atès que van començar el mes de gener i acabaren a finals de juliol de 1792. L'expressada causa aporta força informació sobre el tint i sobre la producció tèxtil dels germans Castells. L'esmentat establiment de tenyir «ab sos aparatos» estava situat en «lo rech del Molí de la Badia ab sa porció de [h]ort fins a la riera a la part de detrás del tint». Havia estat propietat de Francesc Massaguer i Roig, paraire de Capellades, el qual el va vendre, el 9 de maig de 1783, a Joan Castells, Gabriel

38. API, Libro de Matrimonios años de 1796 a 1819, registre 42 de l'any 1798, del seu casament el 3 de setembre de 1798 amb Rosa Enric.

39. AHCI, Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 10 de gener de 1782, «Agustín Santasusana, fabricante de paños [...]. Contra. Joan Castells...», judici davant la cúria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 4.033.

40. Ibidem, Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 29 d'abril de 1785, «Isabel Bisbal [...]. Contra. Juan Castells...», judici davant la cúria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 2.218.

41. Ibidem, Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 29 d'abril de 1785, «Joan Castells [...]. Contra. Isidro Prat, labrador, Dn. Baltasar de Olzinellas [...] y Fran[cisco] Estrada...», judici davant la cúria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 1.602.

Castells, Ramon Comas (comerciant) i Joan Ferrer (*carromatero*). En el moment del judici, el tintorer Graner acreditava dels germans Castells totes les tenyides que havia efectuat per compte d'aquests durant el segon semestre de 1791. En concret, havia tenyit per Gabriel Castells 268 kg de peces d'estam i per Joan Castells, 485 kg, amb una gran diversitat de colors: vermell, blau, negre, verd, color «de raba», groc, «encarnat», morat...⁴² No hi ha constància que aquesta causa culminés amb cap sentència. En qualsevol cas, els anteriors propietaris van acabar signant (el desembre de 1792) un protocol segons el qual van renunciar a tota mena de dret de retracte per tal de recuperar la possessió del tint, mentre que Graner quedà compromès a tenyir, prioritàriament, la producció dels germans Castells.⁴³

Enmig de sovintejats conflictes, Joan Castells protagonitzà un gradual ascens econòmic i social, i alhora diversificà les seves fonts d'ingressos a través de la participació en negocis comercials i mitjançant la compra de béns immobiliaris en indrets diferents: Calaf, els Prats de Rei i, sobretot, Igualada. Entre d'altres, el 1801 adquirí, en establiment a Josep Anton de Batlle i Alió i de Fèlix de Batlle i Tarragona —pare i fill, ciutadans honrats de Barcelona—, un tros de terra campà de 200 pams d'ample ubicat en un camp de major extensió situat en el Pla Superior, que limitava, a l'est, amb terres del comte de la Manresana (dites de Potau); al sud, «ab lo camí que baixa des del Portal de la Guia i Pou del Rocas al lloch dit de la Creuheta y riera»; al nord, amb la part restant del camp per on passava un camí i, sobre aquest, hi havia uns estricadors; i a l'oest, també amb l'esmentat camp. El cens s'establí en 6,32 lliures, amb el pacte que a partir del 10 de novembre de 1807, l'emfiteuta podria lluir, si volia, l'establiment. L'adquiridor es va comprometre, a més, a pagar, per compte dels establients, 1.122,5 lliures a Miquel Vidal per tal de lluir un censal i a fer efectives les pensions vençudes que gravitaven sobre l'esmentat predi.⁴⁴ El 1805 adquirí una altra peça de terra en el mateix indret: una vinya de 2,75 jornals de mul localitzada en el Pla Superior, a tocar del convent de Sant Agustí. El venedor era Antoni Marià

42. *Ibidem*, Fons Parroquial, notari Marià Cuyner, Igualada, 10 de juliol de 1792, «Joan Castells y Gabriel Castells, fabricantes de faxas [...]. Contra. Jayme Graner, tintorero...», judici davant la cùria de l'Alcalde Major d'Igualada, núm. 1.607.

43. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 15 de desembre de 1792, fol. 271v-273r.

44. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 26 de maig de 1801, fol. 110v-113r.

de Padró i Vilossa, que acceptà set «vales reales» de 150 pesos cadascun com a pagament.⁴⁵

En el curs dels darrers anys de vida, Joan Castells intensificà les compres de propietats immobiliàries. El novembre de 1823, comprà, a carta gràcia, a Josep Soler, pagès de Jorba, una peça de terra campa plantada d'oliveres, que tenia una superfície de 10 jornals de mul, anomenada l'*olivar de Morivells*. El preu d'aquesta transacció va ser de 400 lliures. Es pactà, a més, que el venedor quedava obligat a cultivar l'esmentada peça de terra i que el comprador tindria dret a percebre una setena part de les collites fins al 1827.⁴⁶ La mort d'aquest pagès i les dificultats econòmiques de la seva família determinaren, pel que sembla, que el seu fill es veiés forçat a renovar el contracte (el 1824) en pitjors condicions. En aquesta ocasió, el comprador pagà altres 200 lliures, però, en contrapartida, s'establí que rebria una quarta part dels fruits collits fins al 1831.⁴⁷ L'expressat contracte es modificà de nou al cap de pocs mesos. Joan Castells s'avingué a pagar altres 200 lliures a canvi de rebre la meitat de la collita obtinguda en l'expressada finca.⁴⁸ D'altra banda, el fabricant igualadí comprà a Jaume Vallès, pagès de Jorba, també a carta de gràcia, un altre tros de terra campa plantada d'oliveres d'1 jornal de mul, que limitava, a ponent, amb el predi anterior i també estava ubicada a la partida de Morivells. El preu es fixà en 75 lliures, i es pactà que Castells rebria una tercera part de la collita.⁴⁹ Uns quants mesos després, Joan Castells comprà més terra al terme de Jorba. L'octubre de 1824, Francesca i Josep Duran, mare i fill, pagesos de Jorba, li van vendre (per 330 lliures

45. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Antoni Mateu, Igualada, 24 d'abril de 1805, fol. 130v-132v. El venedor era el cap d'una família ennoblida de la vella oligarquia local en plena decadència, i protagonitzà, a partir de 1780, una dura confrontació per conservar la posició de poder de què havia gaudit aquesta nissaga en la vida política local, vegeu: TORRAS I RIBÉ, Josep M.: *Evolució social i econòmica d'una família catalana de l'antic règim. Els Padró d'Igualada (1642-1862)*. Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuna, 1976, p. 163-178 i 197. Sobre l'emissió i la circulació dels «vales reales» —emprats com a mitjà de pagament—, vegeu: HERR, Richard: «El experimento de los vales reales (1780-1808)», *Dinero y crédito (Siglos XVI al XIX)*. Madrid, Moneda y Crédito, 1978, p. 115-124, i TEDDE DE LORCA, Pedro: *El Banco de San Carlos (1782-1829)*. Madrid, Banco de España-Alianza Editorial, 1988, p. 34-55 i passim.

46. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Josep Bausili, Igualada, 10 de novembre de 1923, fol. 52v-54r.

47. *Ibidem*, 16 de juny de 1824, fol. 14v-16v.

48. *Ibidem*, 18 de setembre de 1824, fol. 24v-25r.

49. *Ibidem*, 3 de juliol de 1824, fol. 17r-19r.

res) un tros de bosc que tenia una superfície de 12 jornals de mul, localitzat a la partida anomenada *las Feixas de la Font* i que abans era coneguda com a *Comellar del Pou*.⁵⁰

En els anys del canvi de segle, Joan Castells —a part de les seves activitats fabrils i de la inversió dels guanys acumulats en la compra de terres— s'interessà pel negoci de l'arrendament dels monopolis fiscals (les «privatives») que nodrien els pressupostos municipals. En aquesta vessant, aconseguí l'adjudicació de l'exclusiva de compra del greix del bestiar sacrificat a l'escorxadador (a excepció del de porc) de la vila d'Igualada durant l'any 1807. El seu germà, Josep Castells —que ja no consta com a perxer, sinó com a blanquer—, esdevingué, a la mateixa subhasta, beneficiari de l'arrendament del monopoli de compra de les pells.⁵¹ L'any següent, Joan Castells intentà aconseguir l'arrendament de les carnisseries d'Òdena.⁵² D'altra banda, el seu ascens social determinà que comencés a tenir un paper rellevant en la vida política local. El 1804 va ser nomenat, juntament amb Agustí Soler i Isidre Torelló (un dels membres més rellevants de l'oligarquia igualadina), comissionat «del Magnífico Ayuntamiento de esta Villa y de los tres Barrios de Ntra. Sra. de la Guía, San Agustín y de la Soledad» per donar explicacions —davant les queixes d'una part del veïnat— sobre la decisió d'autoritzar el repartiment i el cobrament d'un impost, segons sembla, extraordinari.⁵³

Paral·lelament, en el curs d'aquests anys del principi del segle XIX, en els documents notariais començà a aparèixer Ramon Castells, el seu hereu. En diverses ocasions, Joan Castells atorgà poders al seu fill i signaren conjuntament altres escriptures relatives a diversos negocis i transaccions. En els capítols signats arran del casament de Ramon Castells (el 20 d'abril de 1804) amb Maria Anna Planas, els pares li van fer donació de tots els béns i obligaren el nou matrimoni a fixar la seva residència a la casa familiar del carrer de Sant Agustí.⁵⁴ La plena incorporació de Ramon Castells a la gestió del negoci fabril de la família comportà, segons tots els indicis, que

50. *Ibidem*, 4 d'octubre de 1824, fol. 29r-31r.

51. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Martí Puigdollers, Igualada, 15 de gener de 1807, fol. 29v-30r i 16 de gener de 1807, fol. 31v-32r.

52. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 6 de gener de 1808, fol. 14v-r.

53. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Antoni Mateu, Igualada, 9 d'agost de 1804, fol. 254v-255v.

54. *Ibidem*, Fons Notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 20 d'abril de 1804, fol. 98v-103v.

experimentés un salt qualitatiu. La xarxa comercial s'amplià considerablement i s'intensificaren les relacions —a través de representants o corresponents— amb importants places mercantils i mercats agraris d'Espanya endins, com ara Madrid, Barcelona, Guadalajara, Palma de Mallorca...⁵⁵ En aquest context, el 1817 tingué lloc la permuta de terrenys —abans esmentada— pactada amb els Amigó, que, segons tots els indicis, tingué per objecte la transformació de l'obrador gremial en la gran fàbrica de faixes localitzada al carrer de Sant Francesc, darrere la casa pairal de la família.

CONCLUSIÓ

Les dades del cadastre de 1825 permeten afirmar que Joan Castells —arribat a Igualada el 1773, procedent de Valls i gairebé desposseït— havia esdevingut un home ric. Tenia casa, terres, rendes, un tint, una adoberia i un hostal. Per tant, va saber aprofitar molt més intensament que d'altres les grans oportunitats derivades de l'expansió que experimentà la indústria tèxtil igualadina del segle XVIII. Un dels elements claus del seu èxit consistí, probablement, en el fet d'abandonar l'ambient gremial de l'ofici de perxer i adreçar la seva indústria cap a la fabricació de faixes, una peça de vestir de gran demanda a l'època entre la població masculina rural i urbana. En qualsevol cas, els vallencs Joan i Gabriel Castells van jugar, sens dubte, un paper molt important en el pas de la indústria tradicional dels draps de llana —predominant a la Igualada del segle XVIII— vers la indústria cotonera, que caracteritzà el desenvolupament industrial de la capital anoienca durant la primera meitat del segle XIX. Paral·lelament, tot sembla indicar que també tingueren un paper rellevant en el procés de canvi de l'organització gremial i dispersa de la producció tèxtil vers la concentració dels factors productius en el sistema de fàbrica, amb l'ocupació de quantitats considerables de força de treball assalariada.

En el curs de la primera meitat del Vuit-cents, les esmentades transformacions es van consolidar en l'organització del sistema productiu de la

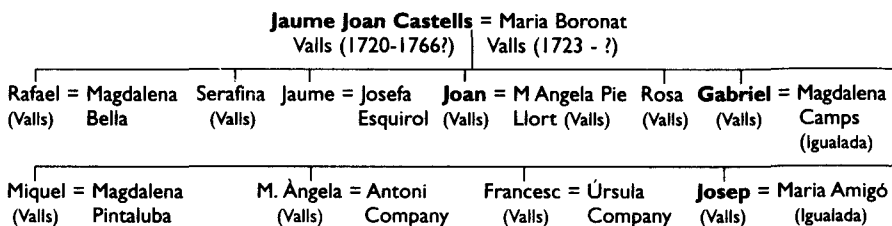
55. Vegeu: AHCI, Fons Notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 25 de setembre de 1805, fol. 191v-192r, poders de Joan Castells a Francisco Fernández de la Viny, comerciant de Madrid; notari Agustí Viladés, Igualada, 22 de juliol de 1807, fol. 136v-137v, poders de Joan Castells a Vicente Bardura, comerciant de Guadalajara; notari Francesc Vilaró, Igualada, 24 de febrer de 1813, fol. 51r, poders de Joan Castells a Ramon Anguera, veí de Palma de Mallorca; notari Vicenç Perramon, Igualada, 18 de març de 1825, fol. 23v-r, Joan i Ramon Castells a Antoni Bolart, comerciant de Barcelona.

vila. Joan Castells va morir el 27 de març de 1826, quan aquest procés estava en plena efervescència. La seva desaparició no va significar la ruptura de les relacions familiars entre les diferents nissagues sorgides dels tres germans Castells que es van establir a Igualada a l'últim quart del segle XVIII, atès que les relacions econòmiques entre membres de les diferents branques de la família es van mantenir, com hem assenyalat, en els anys posteriors. Estaven en camí d'esdevenir els principals fabricants de la vila, i Ramon Castells i Pie —l'hereu de Joan Castells— es trobava en vies d'acumular un patrimoni comparable al de les grans famílies del segment econòmicament més elevat de l'oligarquia industrial, comercial i financera barcelonesa.⁵⁶

56. Cf. al respecte: MCDONOGH, Gary W.: *La buenas familias de Barcelona. Historia social de poder en la era industrial*. Barcelona, Omega, 1989, i GALÍ, Roser: «Crédito industrial e inversión fabril. El "holding" Nadal i Ribó (1828-1875)», *Revista de Historia Industrial*, núm. 22 (2002), p. 45-76.

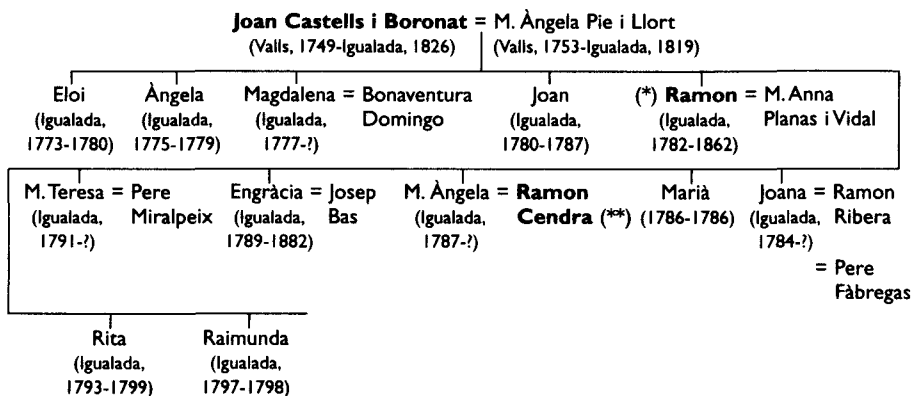
APÈNDIXS

APÈNDIX 1. ELS ORÍGENS DE LA FAMÍLIA CASTELLS A VALLS DURANT SEGLE XVIII

APÈNDIX 2. LA FAMÍLIA CASTELLS-PIE

(ENLLAÇ MATRIMONIAL: 10 D'OCTUBRE DE 1772)

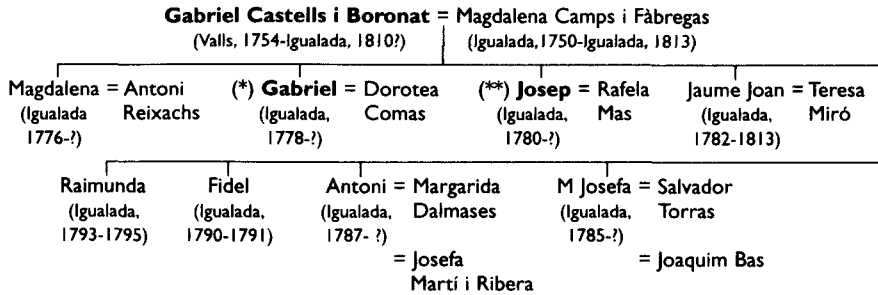
(*) Origen de la nissaga dels Catarineu.

(**) Origen dels Cendra Castells.

Fonts: API, *Libro de Matrimonios de Diciembre de 1726 a fin de 1795*, fol. 543r; *Libro de Matrimonios de 1796 a 1819*, fol. 80r, 128v, 195r, 225v i 233r; *Libro de Matrimonios de Enero de 1820 a abril de 1831*, fol. 135r; *Libro Bautismos años 1766 a 1787*, fol. 94v, 125v, 162r, 213r, 260v, 212r, 361v i 392r; *Libro de Bautismos de Enero de 1788 a setiembre de 1809*, fol. 37v, 91r, 144r i 194r; *Libro de Óbitos de Enero de 1715 a fin de 1779*, fol. 520r; *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti(embre) 1803*, fol. 14v, 132r, 298v i 320v; *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, registre 91; *Libro de Óbitos de Agosto del año 1821 a fin de 1826*, fol. 213r.

APÈNDIX 3. LA FAMÍLIA CASTELLS-CAMPS

(ENLLAÇ MATRIMONIAL: 24 DE NOVEMBRE DE 1774)

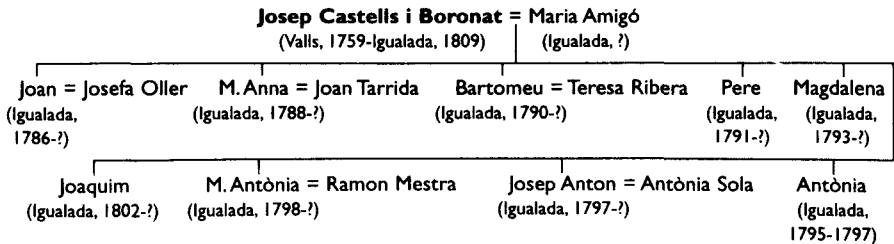
(*) Origen de la nissaga dels Castells Comas.

(**) Origen dels Castells Mas.

Fonts: *Libro de Matrimonios de Diciembre de 1726 a fin de 1795*, fol. 310v i 512v; *Libro de Matrimonios años de 1796 a 1819*, fol. 83v, 85v, 141v, 202v i 260v; *Libro de Matrimonios de Enero de 1820 a Abril de 1831*, fol. 178v; *Libro de Bautismos años de 1736 a 1765*, fol. 165v; *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, fol. 131r, 174r, 222v, 275r, 330v i 391v; *Libro de Bautismos de Enero de 1788 a Setiembre 1801*, fol. 52r i 146r; *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre 1803*, fol. 175v i 235v; *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, registre 329.

APÈNDIX 4. LA FAMÍLIA CASTELLS-AMIGÓ

(ENLLAÇ MATRIMONIAL: 8 DE FEBRER DE 1785)

Fonts: API, *Libro de Matrimonios de Diciembre 1726 a fin de 1795*, fol. 429r; *Libro de Matrimonios años de 1796 a 1819*, fol. 199r, 203r, 242r i 332v; *Libro de Matrimonios de Mayo 1831 a fin de 1842*, fol. 6v; *Libro de Bautismos años 1766 a 1787*, fol. 361v; *Libro de Bautismos de Enero 1788 a Setie(mbre) 1801*, fol. 8v, 50r, 90v, 142r, 195v, 257r i 298r; *Libro de Bautismos de Octubre 1801 a Agosto 1816*, fol. 31v; *Libro de Óbitos del año 1780 a Setie(mbre) 1803*, fol. 281v; *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, registre 186 de l'any 1809.

